

DOCUMENTS DE TEMA INQUISITORIAL
DEL BISBE DE BARCELONA,
FRA FERRER D'ABELLA
(1334 — 1344)

per Josep PERARNAU

INTRODUCCIÓ

La historiografia sobre el pontificat barceloní de fra Ferrer d'Abella comença amb les dades, tan parcials, de Francisco Diago per la banda de l'Orde Dominicana¹, i de Mateu Aymerich per la de l'episcopologi barceloní²; vindrien després les aportacions de Jaime Villanueva³, de Heinrich Finke⁴, d'Antoni Rubió i Lluch⁵ i de

1. *Historia de la Provincia de Aragón de la Orden de Predicadores, desde su origen y principio hasta el año de mil y seyscientos*, Barcelona 1599, ff. 37-38; la seva font és Nicolau Eimeric.

2. *Nomina et acta episcoporum Barcinensium, binis libris comprehensa, atque ad historiae et chronologiae rationem revocata*, Barcelona 1760, 370-371; les dades cronològiques del començament i l'acabament d'aquell pontificat provenen de l'Arxiu del Bisbat de Barcelona.

3. *Viage literario a las Iglesias de España*. Tomo XVIII. Viage á Barcelona, Madrid 1851, 9-12; resum dels anteriors.

4. *Acta Aragonensia*. Quellen zur deutschen, italienischen, französischen, spanischen, zur Kirchen- und Kulturgeschichte aus der diplomatischen Korrespondenz Jaymes II. (1291-1327), Vol. I i II, Berlín i Leipzig 1908, 944 (sota l'entrada d'*Apilia*, *Ferrarius de*, referència a 47 cartes, transcrites senceres o en extracte) i 946 (referència a tres cartes més, sota el nom de *Neopatreensis*); Vol. III, Berlín i Leipzig 1928, 562 (cinc cartes en l'entrada *Apilia...*) i 575 (una altra, sota el nom de *Neopatreensis*).

5. *Diplomatari de l'Orient Català (1301-1409)*. Col·lecció de Documents per a la Història de l'Expedició catalana a Orient i dels ducats d'Atenes i Neopàtria, Barcelona 1947, 154; en els seus *Documents per l'Història de la Cultura Catalana Mig-eva*l només hi ha una referència al nostre personatge en el vol. I, Barcelona 1908, XXIV.

Johannes Vincke⁶ principalment, relatives a la seva persona; Sebastià Puig i Puig se serviria, com els anteriors, dels documents de l'Arxiu de la Corona d'Aragó i els completaria amb d'altres de l'Arxiu de la Seu de Barcelona⁷; Eduard Bajet i Royo acaba de publicar un primer intent de sintetitzar tot l'anterior⁸.

No tinc massa por d'equivocar-me en afirmar que, fins ara, la font més important per al coneixement de l'actuació d'un bisbe ha restat inexplorada; em refereixo a l'Arxiu del Bisbat de Barcelona; només ell permetrà una visió completa i orgànica d'aquell pontificat. No és aquest el moment d'intentar-la, sobretot quan, de temps, Josep Baucells i Reig treballa en l'estudi del sentiment religiós popular al bisbat de Barcelona del 1229 al 1344. Per això, em limitaré ara a donar alguna pinzellada de caràcter general i a transcriure i comentar mínimament els documents de tipus inquisitorial d'aquell pontificat, conservats en el dit fons, tema que resta al marge de l'estudi de l'amic Baucells. Espero que en ocasió no massa llunyana tindrè l'oportunitat de fer un treball semblant en relació a escoles i llibres.

EL PONTIFICAT BARCELONÍ DE FERRER D'ABELLA

Ferrer d'Abella, nomenat pel papa Joan XXII com a successor de Ponç de Gualba (1303-1334) el 30 d'agost d'aquest darrer any, començava el seu pontificat barceloní quan la collita permetia de respirar poc o molt de les angoixes del «mal any primer», situació que havia amargat els darrers mesos de vida del seu predecessor i havia introduït en els registres de documentació episcopal peces destinades a parlar de la «gran fretura de forment e d'altres blats», tema certament no habitual en aquelles pàgines⁹. Dissortadament

6. *Documenta selecta mutuas civitatis Arago-Cathalaunicae et Ecclesiae relationes illustrantia* (Biblioteca Històrica de la Biblioteca Balmes, sèrie II, volum XV), Barcelona 1936, 301, 327 i 344-345.

7. *Episcopologio de la Sede Barcinonense*. Apuntes para la historia de la Iglesia de Barcelona y de sus prelados (Biblioteca Històrica de la Biblioteca Balmes, sèrie I, vol. I), Barcelona 1929, 243-247.

8. *Las constituciones sinodales del Obispo de Barcelona Ferrer de Abella (1334-1335)*, en *La Ciencia Tomista CVI* (1979) 263-283.

9. Vegeu-ne algunes notes en Pierre Vilar, *Catalunya dins l'Espanya moderna*. Recerques sobre els fonaments econòmics de les estructures nacionals. Volum segon: El medi històric (Estudis i documents 2), Barcelona 1973, 147-148. La frase transcrita fa referència a Vila-rodona, és datada el 12 de gener del 1334 (1333) i es troba en l'ABB, NC 5, f. 220^r.

venia després d'algun altre any d'escassetat¹⁰ i les angoixes no s'acabarien amb la collita del 1334; per contra, les dificultats d'aquells anys que van fins a la Pesta Negra, la majoria dels quals són ocupats pel pontificat de Ferrer d'Abella a Barcelona, produirien una escalada de temors escatològics que arribarien a ésser compartits pel mateix papa Climent VI¹¹; cal, almenys, plantejar si la crisi econòmica, unida a l'augment de la població¹², no provocà una

10. Amb data del 25 de setembre del 1327, els parroquians del monestir de Lledó demanaven al bisbe de Girona ajornament del termini per a la compra d'un breviari per a llur església, el qual els havia de costar més de vint-i-tres lliures i assenyalaven la raó: «...propter sterilitatem temporis et fructuum diminucionem...»; el bisbe els el concedia, bo i donant la raó per bona: «...ac sterilitate et condicione temporis ac diminucione fructuum considerata...», Arxiu del Bisbat de Girona, sèrie U, vol. 3, ff. 8^{r-v}.

11. El 19 de maig de 1347, amb motiu de la canonització de Sant Iu aquell papa s'expressava d'aquesta manera: «...ut suspicor ego, aut presto aut prope est, de quo scriptum est *faciem eius precedet egestas*. Iob xli, (13). Ni fallor, antichristus est iste, quem fames et sterilitas tocium boni et preit et comitatur; sua igitur nuncia iam presentis fine (!) iam iamque affuturi prenuncia egestas in evidenti est», Munic, Bayerische Staatsbibliothek, Clm. 18225, f. 52^d; en reproduïxo amplis extractes en *La butlla de canonització de Sant Iu (16 de juny de 1347) i les altres de tema franciscà del Vat. lat. 6772 (amb un apèndix sobre El sermó de Climent VI i la fórmula de canonització de sant Iu)*, en curs de publicació en «Estudios Franciscanos». Recordem, pel que fa a la «pressió escatològica» d'aquells anys, la *profecia* d'Arnau de Vilanova: «...en aquest centenar que ara corre, del qual són ja passats quaxx .ix. anys, fenirà lo món, en aquel an e en aquel dia que Déus sab; e que lo major Antichrist qui ésser deu haurà complit son cors d'enfra los primers .xl. anys d'aquest centenar...», *Raonament d'Avinyó*, ed. de Miquel Batllori, en Arnau de Vilanova, *Obres catalanes*. Volum I: Escrits religiosos (Els Nostres Clàssics 53), Barcelona 1947, 169. Sense cap vel·leïtat d'afirmar que l'ambient de «pressió escatològica» de la primera meitat del s. XIV i en particular d'aquells anys entorn del 1340 fos causat per la *profecia* d'Arnau de Vilanova, els textos al·legats i els innombrables que es podrien citar demostren que hom vivia, àdhuc en les capes socials més elevades, sota la pressió esmentada.

12. La del creixement demogràfic sembla ésser una dada segura en els anys anteriors a la Pesta Negra, almenys en testimoniatges contemporanis no directament destinats a recomptar la població, tot i que, almenys en la seva globalitat, semblen fiables. Les dades es refereixen a l'ambient ciutadà de Barcelona i per això hom pot dubtar de si era un fenomen de migració urbana o un de creixement vegetatiu; les dades, però, són certes; així, el primer de juny del 1342, amb motiu d'una visita pastoral a Sant Pere de les Puel·les, hom feia constar que «...in dicta parrochia sint fere v vel vj mille anime confessionum...», ADB, *Visit.*, 4bis, f. 18^r; un any més tard, el 7 d'agost del 1343, els capellans que tenien cura d'ànimes d'aquella parròquia es queixaven que la comunitat de monges no volia crear nous càrrecs de servei pastoral, «con la dita parròquia sia crescuda e cresca tots dies e el nombre dels parroquians d'aquella, axí que y aia de vij a viij milia ànimes de confessió e més», *ibid.*, ff. 31^v-32; l'endemà hom feia una constatació semblant per a la parròquia del Pi: «...parrochia dicte ecclesie crevit...», *ibid.*, f. 33^r. L'augment de població, doncs, almenys a Barcelona sembla haver estat, aquells anys, un fet; i les dades relatives a sant Pere de les Puel·les n'assenyalen la taxa: un vint per cent anual, pel cap baix; però cal tenir present que les dades de la queixa del 7 d'agost del 1343 poden ésser poc o molt inflades o almenys arrodonides cap amunt (no massa, però, car altrament la requisitòria hauria resultat vulnerable); diguem que la població d'aquell barri de Barcelona creixia de tal manera que feia la impressió de portar un ritme del 20% anual.

onada de reflux vers l'església i els seus benefets com a lloc on trobar una seguretat almenys mínima; aquest fenomen és perceptible en la multiplicació de clergues beneficiats i en l'allau de *scolares* que volen rebre la tonsura, situació que arriba al punt de ruptura el 14 de gener de 1342 (1341) en l'església de Framenors de Vilafranca del Penedès, quan Ferrer d'Abella, davant una mar de caps a tonsurar, s'hagué de quadrar i precisar les condicions sense les quals no conferiria la tonsura als aspirants¹³.

Ferrer d'Abella no fou elegit bisbe de Barcelona pel capítol, ans directament nomenat per la Cúria romana. Segurament com a conseqüència d'aquest fet trobem en el seu pontificat una dimensió nova, la de l'atenció constant a la cort del papa, fins al punt de tenir-hi un

13. L'abundància de beneficiats i els problemes que provocava són explícitament formulats en documentació relativa al Penedès a partir del 12 d'abril del 1339 ADB, NC 8, f. 115 v; *ibid.*, 9, f. 189 v (10 agost 1341) i *ibid.*, 10, f. 23 v (6 oct. 1341), en relació a Vilafranca del Penedès; quelcom de semblant pot hom trobar a l'Arboç amb data del 17 de setembre de 1343, *ibid.*, 11, ff. 188 r-189 v; potser fou una situació semblant la que provocà a Caldes de Montbui la mateixa provisió que a l'Arboç (augment del nombre de clergues, cosa que fa necessària l'existència d'unes ordinations del servei coral), *ibid.*, NC 11, f. 102 r-103 r (11 d'abril del 1343); crec que cal subratllar de manera individual el document de 15 d'octubre del 1344 segons el qual alguns capellans del Penedès, per pobresa, celebraven dues vegades cada dia, *ibid.*, NC 12, f. 173 v-174 v (15 oct. 1344). Potser ens trobem encara en la mateixa problemàtica quan veiem el nostre bisbe manant de fer una revisió general dels permisos atorgats a clergues per a residir a Barcelona, *ibid.*, 163 v-164 v (setembre i octubre del 1344); s'havia, doncs, produït una concentració de clergues d'altres bandes a Barcelona, que havia esdevingut intolerable; també és d'aquest moment la inquina contra els forasters posseïdors de beneficis, sobre la qual hom pot veure el cas del 2 de setembre del 1342, *ibid.*, NC 10, ff. 147 v-148 v; caldria estudiar, encara, si durant aquests anys hi ha una variació notable en els permisos d'acumulació de dos o més benefets.

L'episodi de Vilafranca es troba documentat en el mateix ADB, *Visit.* 5, ff. 52 r-55 r. L'acta de tonsura comença amb aquesta introducció: «Die lune intitulata xix kalendas ffebruarii anno Domini Millesimo ccc xl primo, reverendus in Christo pater dominus frater Fferrarius, Dei gracia episcopus Barchinone predictus, protestato prius quod non intendebat cuiquam conferre tonsuram nisi fuerit ex legitimo matrimonio procreatus et nisi fuerit in septennio constitutus et nisi fuerit examinatus, in ecclesia Fratrum Minorum Ville Franche tonsoravit in clericis scolares sequentes, que fuerunt protestata per dictum dominum episcopum, presentibus venerabilibus Bernardo Pelegrines, baiulo, Fferrario Alamanni et Bernardo Pellicerii, iuratis dicte ville». Segueixen les llistes dels 215 tonsurats, després de les quals el notari episcopal (la calligrafia és indubtablement la de Guillem Vilella, el qual en el document núm. 7 és qualificat de «scriptor... domini episcopi») torna a fer constar: «Omnium predictorum iurarunt parentes eos tonsurari fecisse, ut sint presbiteri et serviant Domino Deo», f. 55 r. El rerafons de l'afer em sembla evident: calia excloure tots aquells qui eren presentats a la tonsura sense intenció d'arribar a l'ordenació sacerdotal, i per tant amb d'altres intencions que no podien ésser altres que la d'aprofitar-se dels avantatges que podia proporcionar el fet d'ésser clergue, el primer, la possibilitat d'obtenir algun benefet eclesiàstic o/i el d'assegurar uns estudis que oferissin armes més qualificades en la lluita per la vida.

representant personal permanent, el jurista Ramon Vinater¹⁴. És possible que la seva llarga estada a Avinyó contribuís al fet que sembla haver arribat a Barcelona amb la intenció de convertir el bisbat en una reproducció en petit de la cúria avinyonesa. Creà el càrrec de «vicarius episcopi in temporalibus» i l'encomanà al seu nebot Roger Bernat de Pallars¹⁵; han passat a llei diocesana algunes de les seves prescripcions relatives a l'iter dels documents per les diverses seccions de la Cúria episcopal¹⁶. Aquestes dades, unides a l'altra de la nombrosíssima «família» d'un bisbe medieval (la d'un canonge barceloní contemporani era de «quasi numero quadraginta»¹⁷), sembla que obliguen a plantejar la qüestió de si el pontificat de fra Ferrer d'Abella no representà un augment de la burocràcia en l'administració central del bisbat. Un altre dels punts a escatir, emparentat amb l'anterior, seria el de saber si el sistema penitenciari s'endolcí o s'enrigidí, comparat amb el vigent en temps del seu predecessor Ponç de Gualba, tant en la presó del Palau del bisbe com en la més estricta del castell de Caldes de Montbui, sobretot tenint en compte que, almenys en una ocasió, declarà que «volebat fortiter, sicut poterat, procedere contra eum (Pere Cervera, de Gavà) iusticia mediante¹⁸».

14. Dóna notícia d'aquest jurista Guillem M. de Brocà, *Juristes i juriconsults catalans dels segles XIV-XVII*, en «Anuari [de l'Institut d'Estudis Catalans]», III (1909-1910), 490, recollida per algun diccionari. L'ADB és molt ric en documents que hi fan referència, més en concret els registres del pontificat de Ferrer d'Abella; a NC, 10, ff. 14^r15^r hom pot veure una carta del bisbe al seu gestor en la cúria papal començant-li actuacions fetes per ell i donant-li instruccions (18 setembre 1341); en la nostra font, el cognom és grafiat «Vinaterii» i per això m'inclino per Vinater.

15. En el nomenament, datat del 26 de gener del 1339 (1338), és qualificat de clergue, ADB, NC 8, f. 92^r.

16. La constitució sinodal *Quod littere registrentur* del 1339 ha estat darrerament reeditada per Bajet i Royo, *Las constituciones* (cit. nota 8), 281.

17. La frase citada textualment es trobà en ADB, NC 6, f. 161^v; les dades sobre la família del bisbe són nombrosíssimes; solia tenir com a secretaris privats (*socii*) dos frares dominics, els quals foren, en general Pere ça Coma i Bartomeu Cardona, ADB, NC 8, ff. 83^v (cf. també f. 128^{r-v}), 17 de desembre de 1338; en alguna ocasió, l'un o l'altre foren substituïts per fra Bernat de Guanecs (NC 10, f. 168^r, 5 d'octubre de 1342) o per fra Esteve Bort (Collat. 8, f. 44^v, 4 de març del 1344 [1343]); el seu majordom fou normalment Guerau Rovira (cf. NC 8, f. 44^v, 26 de setembre de 1338); devia acompanyar-lo amb ell des d'Avinyó el correu personal, En Jaques, al qual nomenà saig de la cort del deganat del Penedès, *ibid.*, f. 75^r (30 novembre 1338). No segueixo, perquè em sembla que l'anterior ja serveix per a mostra i perquè la documentació sobre aquest punt és tan abundant que serviria per a un estudi molt més detallat.

18. El tema del sistema penitenciari del bisbat de Barcelona seria digne d'una gran monografia, car la documentació és riquíssima en dades de tota mena, començant per les personals relatives a la quantitat considerable de clergues que passaven per les

No sé si és simptomàtic el fet que, alhora que s'imposa la dimensió d'atenció constant a la cort papal, sorgeix, en gran escala, la tensió amb l'arquebisbe de Tarragona¹⁹.

ELS TEMES INQUISITORIALS

Els documents avui publicats es poden agrupar en sis seccions. Els cinc primers fan referència a la liquidació de béns del prevere apòstata Huguet Bonanat; els sisè i vuitè, a passos previs a la possible incoació de sengles processos inquisitorials contra persones de Vilafranca del Penedès; el setè, a l'extradició d'un beguï de Narbona a petició de l'inquisidor d'aquell bisbat formulada a través del d'ací; el novè, al capteniment del jueu de Manresa, David de Ripoll, envers el seu gendre convers; els cinc que van del desè al catorzè, a l'avalot d'uns quants dominics de Santa Caterina de Barcelona contra llur confrare l'inquisidor fra Bernat de Puigercós; i els sis que van del quinzè al vintè, al cas de framenor de Vilafranca del Penedès, Arnau Ponç. Estudiaré, primer, cada un d'aquests conjunts i em fixaré, després, en alguns aspectes més generals.

Ultra l'activitat reflectida en els documents anteriors, tenim notícia de la seva assistència en la proclamació de la sentència del procés contra els jueus Janto Almuli i la seva muller Jamila, de l'Almúnia de Donya Godina, i en la proclamació i execució de la sentència contra Jucef de Quatorze, de Calataiud, el dia 11 d'agost de 1342.²⁰

1. *L'apòstata Huguet Bonanat*. Ja Nicolau Eimeric recollí en el *Directorium Inquisitorum* una narració sobre un «...heresiarcha...

diverses presons (del palau del bisbe o dels dos deganats, una de les quals, la del deganat del Vallès a Caldes de Montbui, feia de presó forta); la frase és tretada de *Visit.* 5, f. 103^v (15 de desembre de 1342); a fi que el lector pugui entendre l'enrabiada del bisbe, recordaré que el capellà esmentat li acabava de fer tonsurar dos fills seus, amagant-li que ho fossin, i sense haver demanat dispensa de l'impediment que els afectava; malgrat l'enrabiada del primer moment, no passà res, car bons valedors aturaren el braç episcopal.

19. També en aquest punt la documentació és molt abundosa; la relativa a les tensions sembla començar el 23 d'agost de 1343, ADB, NC 13, ff. 161^v-162^r.

20. Vegeu la notícia en el meu *El procés inquisitorial barceloní contra els jueus Janto Almuli, la seva muller Jamila i Jucef de Quatorze (1341-1342)*, dins *Revista Catalana de Teologia* IV (1979) 351-352.

presbiter vocatus fr. Bonanatus...»²¹; hom s'havia hagut de limitar a aquestes dades fins que darrerament Gabriel Llompart trobà en l'Arxiu del Regne de Mallorca i publicà un document que confirma la informació d'Eimeric, car és l'anotació en els llibres de comptes de la Casa Reial mallorquina d'una sortida corresponent a les «massions a fer-ne la enquesta d'En Bonanat, que fo cremat», pagades per manament de l'infant Felip de Mallorca a un dominic, fra Simó de Ponssuat, segurament secretari del delegat inquisitorial per al Regne de Mallorca, el també dominic fra Francesc Sala²².

Sembla que cal identificar el personatge d'Eimeric amb el de Mallorca, perquè coincideixen tres extrems: la denominació de Bonanat, el detall d'haver estat cremat (detall que no es devia repetir en gaires perseguits de la Inquisició que es possessin Bonanat) i el de col·locar la socarrada en temps anterior al pontificat barceloní de Ferrer d'Abella.

Però el document de Mallorca ens diu molt més: que Bonanat no era nom de pila, ans cognom o sobrenom (motiu) («...En Bonanat...»); i que aquest personatge no devia pertànyer a cap institució religiosa tipificada, car no porta el nom de *frater*. Justament aquests dos elements es troben en el personatge que se'ns presenta en la documentació barcelonina, el qual dues vegades és anomenat Huguet Bonanat²³ i mai no és qualificat ni com a frare ni com a membre de cap orde religiós. I amb la descripció de Nicolau

21. «Item, tempore domini Benedicti XI (*sic!*), insurrexerunt in eisdem partibus, quia in Villa Francha de Penadís (!), quamplures begardi, quorum erat premicerius et heresiarcha predictus presbiter vocatus fr. Bonanatus, qui ante adiuraverat (!) postquam traditus fuerat ut impenitens seculari curie et, iam ex uno latere assatus, se finxerat penitere. Iste cum predictis posuerunt hereses bagardorum; et tandem per dominum Ferrarium de Appilia, ordinis predicatorum, episcopum Barchinone, et fratrem Guillelmum Costa, inquisitorem heretice pravitatis, fuit eorum congregatio condampnata et domus eorum habitacionis in Villa Francha diruta et eorum hereses condampnate; et dictus fr. Bonanatus, ut relapsus et impenitens, traditus curie seculari et ignibus consumatus, complicitibus penitentibus et erroribus abiuratis», Ciutat de Mallorca, Biblioteca Bartomeu March 15-III-6, f. CXXIX^{b-c}, exemplar corregit *manu propria* per l'autor mateix.

22. *La población hospitalaria y religiosa de Mallorca bajo el rey Sancho*, en «Cuadernos de Historia Jerónimo Zurita», 33-34 (1979) 80.

23. Dels cinc documents ací publicats, només dos l'anomenen així i els altres tres *Bonanat Huguet*; però crec que l'explicació podria ésser aquesta: era tan conegut amb l'apel·latiu d'*En Bonanat* (igual com en el document mallorquí), que aquest cognom s'arribà a imposar com a nom; d'ací les tres vegades del *Bonanat Huguet*; només quan hom feia un acte reflex a fi de no deixar-se portar pel costum (justament en la primer carta tant del vicari general com del bisbe), encertava nom i cognom: Huguet Bonanat.

Eimeric encaixen quatre de les característiques pròpies del personatge documentat en les cartes que ens ocupen: el fet d'ésser prevere, el fet de l'apostasia final, el d'haver mort durant el pontificat barceloní de Ferrer d'Abella i el de pertànyer al bisbat de Barcelona.

No pretenc d'establir una tesi apodíctica sobre la identificació de l'Huguet Bonanat dels nostres documents amb el personatge del qual parlen Eimeric i l'anotació mallorquina. Resten, certament, dificultats d'encaix sobretot amb les dades d'Eimeric, el qual, d'altra banda, no és excessivament segur, tal com ho demostra la qualificació de *frare* per ell aplicada al Bonanat cremat, del qual l'anotació mallorquina ens diu que, almenys en el moment en què fou cremat, no ho era. Però calia, almenys, plantejar la hipòtesi de la identitat del personatge.

Si aquesta es confirmés, la nostra documentació no sols ens en donaria nom i cognom, ans encara ens permetria de saber que morí poc abans del 20 de març del 1335 (1334), que morí apòstata públic i, per tant, sense poder disposar dels seus béns, els quals passaren a poder de l'autoritat pública (en el seu cas, essent clergue, en poder del bisbe), el qual, a l'hora de fer valer els seus drets, manifestà un interès particular a rebre diners, documents notariais, cartes i d'altres escrits, tant públics com privats, del difunt; i que l'administrador dels seus béns a Barcelona era el beneficiat de la catedral Bonanat de Colomer²⁴, el qual donà de seguida compte de la seva administració d'aquells béns i després fou l'encarregat de subhastar-los, primer els mobles i després els immobles o, tal com hom en deia aleshores, «seents»; tota l'operació era liquidada abans d'acabar el mes de juliol d'aquell mateix any.

2. *Passos previs a possibles processos.* Els documents núms. 6 i 8 tenen un comú denominador: el d'ésser peticions de més informació en casos que, segons com, podien desembocar en processos inquisitorials. Tal hauria estat el desenllaç per al mestre En Mateu, si les seves pràctiques no haguessin estat realitzades en virtut d'una

24. Aquest personatge és conegut, justament com a administrador de béns d'altri, per la documentació publicada en Antonio de la Torre y del Cerro, *Documentos para la Historia de la Universidad de Barcelona*. I. Preliminares (1281-1451). Introducción, notas y comentarios por Jorge Rubió y Balaguer, Barcelona 1971, 20-22, doc. 13bis (27 de febrer del 1339), on actua com a procurador del mestre de les escoles de cant de la Seu de Barcelona.

art reduïble d'alguna manera a la medicina²⁵; i també per a la persona innominada del doc. núm. 8, si el complement d'informació hagués confirmat que realment «male sentiebat de potestate et clavibus Ecclesiae».

No posseeixo, en aquest moment, cap més referència sobre el mestre En Mateu, ni per les fonts de Vilafranca ni per les barcelonines. Pel que fa a les expressions dubtoses sobre el poder de l'Església, sense gosar afirmar res de cert, vull recordar que tres anys i mig més tard, durant l'estiu del 1344, hi hagué un procés arbitral a Vilafranca del Penedès entre l'ardiaca, Berenguer de Papiol, d'una banda, i Bernat çà Pera de l'altra, entorn de la notaria pública d'aquella vila²⁶, de sempre vinculada en exclusiva a la parròquia de Santa Maria²⁷, perquè el darrer esmentat volia, almenys, que no fos exclusiva, ans compatible amb una o més de civils. Cal suposar que, quan el plet desembocà en procés arbitral, feia ja anys que l'afer rondava pel cap de l'esmentat çà Pera i per això no seria desencaminada la hipòtesi de si aquella persona era ell. La tensió lligada a la discussió de si la notaria havia d'ésser una institució de la parròquia o bé civil era bona ocasió per a escapar-se expressions, que l'altra part podia acusar de contràries a l'ortodòxia en el punt dels poders de l'Església. No m'és possible de donar cap referència a la no descartable significació màgica o alquímica del mirall de bronze (o, potser més en general, de metall); en canvi, pel

25. M'ho fa dir el fet que, en un dels casos més interessants d'activitats guardades al bisbat de Barcelona durant la primera meitat del s. XIV, el de Gueraula Codines (Na Codines), de Subirats, l'antecessor de fra Ferrer d'Abella, Ponç de Gualba, «habito consilio magistri Bernardi de Limona, fisici, et fratris Petri Thome, permisit eam uti de iudicando urinas et dandis consiliis infirmis et pascientibus, recepto ab ea iuramento quod fideliter illis utatur sine aliqua coniuratione et nullo (?) medicamento», ADB *Visit.* Ibis, f. 43 r; la raó de permetre-li aquestes activitats és que eren reduïbles a una forma d'*art* i a l'observació de fenòmens en l'orina i a la inducció de les causes, identificables amb diversos estats de salut o de malaltia. Tot i això, Na Codines sembla que al final tingué problemes amb la inquisició, ADB, NC 4, f. 251 (15 de juny de 1330).

26. En el Museu de Vilafranca, Arxiu de la Comunitat, hi ha un volum amb les declaracions dels testimonis (o, potser, només d'alguns testimonis) en el procés arbitral entre l'ardiaca del Penedès, titular de la parròquia de Santa Maria de Vilafranca, Berenguer de Papiol, de part una, i Bernat Çapera, de part altra; les declaracions foren fetes durant la segona quinzena del mes d'agost de 1344 i la primera del mes de setembre.

27. Vegeu Antoni M. Aragó, *Concessions reials del Dret de Notaria a parròquies i monestirs catalans (segles XII i XIII)*, en «Estudios Históricos y Documentos de los Archivos de Protocolos», VI (1978), 1-14; la concessió de la notaria a Santa Maria de Vilafranca és del desembre del 1188 i és reeditada en les pàgines 8-9.

que fa als «quedam scripta eiusdem, in quibus dicuntur esse characteres», penso, sense estar gens segur d'encertar, en la literatura màgica aplegada sota la denominació de *Libri artis notorie*, als quals m'he referit aquest mateix any en «Revista Catalana de Teologia»²⁸. Si el caràcter màgic dels quaderns i de les activitats del mestre En Mateu s'hagués confirmat, em sembla que no s'hauria salvat d'ésser sotmès a un procés inquisitorial en tota regla. Però no en tinc cap notícia.

3. *L'extradició de fra Pèire Fabra*. Ni Josep Maria Pou i Martí ni Raoul Manselli coneixen cap beguí occità anomenat d'aquesta manera. El Martirologi beguí recull, sense datar-la, la notícia de la mort a Nàpols, víctima de la Inquisició, d'un «frater Petrus Fabri, frater minor et sacerdos de Narbona»²⁹, amb el qual el nostre, malgrat la identitat de noms i de procedència, no es pot pas confondre, car el lliurat ací a l'inquisidor no consta mai que fos ni framenor ni prevere, ans al contrari, pel que fa a la seva vinculació franciscana, el salconduit del bisbe ens certifica que era «beguinus de tercio ordine beati Francisci», per tant, no del primer orde o framenor; i no crec que sigui ni possible la hipòtesi que, després de la extradició, es fes framenor, car la sensibilitat extrema del primer orde franciscà en punt d'ortodòxia ho feia totalment impensable³⁰.

L'extradició és datada del març del 1340 i les altres indicacions del document ens assabenten que ja feia molts anys (*multis annis*) que Pèire Fabra havia fugit de la jurisdicció dels inquisidors de Narbona i de Carcassona; que havia voltat per diverses parts del món; que, des del moment que arribà ací, no havia donat cap motiu en virtut del qual la Inquisició pogués procedir contra ell; que, si l'inquisidor de Narbona volgué obtenir que hom l'empresonés i li

28. *Entorn de l'Ars No(ta)toria de Ramon Llull*, dins *Revista Catalana de Teologia* V (1980) 223-227.

29. El *Martirologi beguí*, l'existència del qual era coneguda pel testimoniatge de Bernat Guiu, *Practica Inquisitionis*, edició de Célestin Douais, París 1886, 271, darrerament ha estat trobat a l'interior de la còpia del procés inquisitorial contra els framenors Ioannes Gudulchi de Castellione i Franciscus de Archata (1354), en la Biblioteca de Wolfenbüttel pel prof. Alexander Patschovsky, dels «*Monumenta Germaniae Historica*», al qual agraeixo la gentilesa d'haver-me ofert una còpia de la seva transcripció, abans de publicar-la.

30. Vegeu els textos en Lydia von Auw, *Angelo Clareno et les sprituels italiens* (Uomini e dottrine, 25), Roma 1979, 16.

lliurés, hagué de demostrar la base legal de les seves pretensions; i que, quan fou empresonat, es trobava —segurament residia— a Tarragona. Tot això ens porta a preguntar-nos si la seva fuga de Narbona no s'ha de col·locar entorn del 1325, quan d'altres beguins occitans consta que fugiren passant per Catalunya; i si, igual com el seu, el refugi del també clergue narbonenc Guilhem Escriba a Vilafranca del Penedès els anys 1337-1342³¹ (i, possiblement, d'altres, que ens són desconeguts, en d'altres indrets de Catalunya) no s'ha de relacionar amb la mort de Frederic d'Aragó, rei de l'illa de Sicília (1337); aquesta hipòtesi encaixaria amb la indicació, ja recollida, segons la qual, en escapar-se de la inquisició «molts anys abans» havia estat «per diversas partes mundi».

No em sembla que calgui insistir en l'interès de les indicacions econòmiques, car és evident; remarcaré només que els 250 sous per a l'inquisidor (en realitat, 210, car 40 els havia bestrets per pagar el notari) eren una entrada extra, corresponent a un servei que no era englobat en els dos mil sous d'anyada, que l'inquisidor rebia de la caixa reial, car tenia per «objecte» un súbdit estranger. Tot i que hom n'hagués de pagar els desplaçaments de Barcelona a Tarragona i retorn d'unes quantes persones (de l'inquisidor i del seu secretari, cal suposar que d'un escuder, i d'almenys dos saigs per a acompanyar el beguú pres, en el viatge de retorn), tinc la impressió que la xifra no era excessivament elevada³²; també els cent sous per a

31. Les referències a Guilhem Escriba aniran en el meu *Procés inquisitorial contra els beguins de Vilafranca del Penedès* (Studia, Textus, Subsidia V), Barcelona, Facultat de Teologia (Secció de Sant Pacià) (en curs de publicació).

32. Tinc un punt de referència per al problema de les dietes d'un jutge, diguem-ne comarcal, com ho era el degà del Penedès; Ferrer d'Abella li escrivia el 16 de desembre de 1343, en relació a un desplaçament judicial seu al Vendrell: «...vos cum scriptore vestro et Petro de Cumbis accessistis personaliter...nisi per diem unam dumtaxat non stetistis et quod petitis ab eo (Berenguer Gramatge, de la població esmentada) .lxxiiij. solidos pro vestro salario et labore...contentemini de salario recipi consueto in curia nostra, videlicet pro qualibet die viginti solidos pro laboribus vestris et decem pro scriptore pro scripturis et suis laboribus; et recipiatis a dicto clerico tam per vos quam per scriptorem quam per alios, qui in predictis laboraverint, triginta solidos sine pluri, dividendos prout decuerit, ad noticiam vestri...», ADB, NC 12, f. 31 v; els 210 sous per a l'inquisidor correspondrien, d'acord amb l'aranzel abans esmentat (cosa que no vol pas dir que s'apliqués en el cas de l'inquisidor), a set dietes justes (tres jornades d'anar i tres de tornar, de Barcelona a Tarragona i una d'estar-se a Tarragona; «...ut ibidem (Tarragona) inquirerem contra eum...» fa la impressió d'haver incoat un procés en forma, per tant d'haver citat testimonis, almenys amb un dia de coll, etc., cosa que no es pot fer en un dia, i per tant voldria dir que els honoraris d'un inquisidor eren inferiors als d'un jutge d'abast comarcal; si dic que la xifra em sembla més aviat elevada, no és en el sentit que ho fos en relació als honoraris judicials, ans en comparació amb els altres; així Guillem de Cors, «magister

Francesc Denabas, tot i que desconec quins eren els honoraris d'un notari a Barcelona entorn del 1340; pel que fa a aquest darrer, trobo documentat un Pere Denabas, amb la qualificació de «porter del senyor rey» el 14 de novembre de 1325³³.

4. *El gendre convers del jueu David de Ripoll.* Encara que el document del 16 d'agost del 1341 no ens digui el nom, ni el jueu ni el cristià, del convers, ens salva una quantitat considerable de detalls entorn del seu cas concret. Potser l'interès de l'episodi rau en les seves característiques individuals: una filla i unes nétes segrestades per David de Ripoll, jueu de Manresa, a fi d'evitar que, sobretot les darreres, rebessin el baptisme.

Més enllà de detalls llampants, sembla emergir un centre d'interès que podria ésser prometedor per a investigacions futures: el dels conversos com a (principal?) punt de fricció entre les comunitats cristiana i jueva en la nostra Baixa Edat Mitjana. Una cosa em sembla ja possible d'afirmar des d'ara: en el joc d'accions i reaccions entorn dels conversos, perdien validesa les consideracions personals i àdhuc els valors ètics i es disparaven els engranatges col·lectius impulsats per les raons de la seguretat espiritual interna d'un grup i del seu prestigi i àdhuc de la seva afirmació o autodefensa envers la comunitat «enemiga». A partir d'aquesta consideració, penso que el coneixement dels casos concrets de conversos com el que ens dibuixa la nostra carta pot ésser interessant per a comprendre el procés que, cap a l'acabament del s. XIV, desembocà en el *pogrom* del 1391.

5. *L'avalot dels dominics contra l'inquisidor.* Tinc la impressió que l'episodi és totalment desconegut. Nicolau Eimeric no l'esmenta

operis» de la Seu de Girona durant la seva construcció, rebia tres sous diaris «pro salario et labore» més cent sous anyals per Nadal (Arxiu Diocesà de Girona, G 7, f. 43 v, 24 d'abril de 1330). Pel que fa al sou del notari, puc oferir aquest punt de referència, també procedent de Girona: «...habemus quandam litteram, que requirit unam paginam registri, factam Berengario Examdri sub data xvij. kal. ianerii. Fuerunt inde habiti .xx. solidi» (Arxiu Diocesà de Girona, U 3, f. afegit entre els ff. 24 i 25, d'entorn de l'any 1327); cal suposar que Francesc Denabas hauria escrit més de cinc pàgines en el procés esmentat i per això sembla que els seus honoraris eren inferiors als d'alguns dels seus companys d'ofici.

33. La meua notícia procedeix de Vilafranca del Penedès, Museu del Vi, Arxiu de la Comunitat, *Registre de la cort del batlle Ferrer Oller 1325*, f. 194 r, 14 de novembre.

tot i que l'havia de conèixer, i Francesc Diago tampoc, tot i que les dades contingudes en aquestes cartes segurament expliquen la contraposició de Bernat de Puigercós a l'elecció de Bernat c'Escala com a provincial d'Aragó³⁴ (i la desaparició de Bernat de Puigercós com a inquisidor a partir del moment en el qual el seu «perseguit» fou confirmat en aquell càrrec)³⁵. Tot això porta a plantejar-se el problema de si Francisco Diago tingué accés als arxius inquisitorials de Santa Caterina de Barcelona per a escriure la seva història de la Província Dominicana d'Aragó.

L'interessant d'aquestes cartes no és pas el coneixement dels noms de quatre dominics encausats pel tribunal de la fe, ans el fet que, d'una banda, l'inquisidor volgué implicar entre els responsables de l'avalot el mateix prior de Santa Caterina de Barcelona (doc. núm. 14); i de l'altra, la reacció immediata i decidida del també dominic, el bisbe Ferrer d'Abella, parant els peus a l'inquisidor bo i prenent-li materialment l'afer de les mans (doc. núm. 11) i jugant a favor del dit prior de Santa Caterina, elegit nou provincial, bo i traient-li tota ombra d'inhabilitat canònica per al nou i important càrrec (i no sembla desencaminada la hipòtesi que l'inquisidor Bernat de Puigercós es devia basar justament en aquella pretesa inhabilitat a fi d'invalidar l'elecció de Bernat c'Escala com a provincial).

6. *El cas del framenor de Vilafranca, Arnau Ponç*. Ni Josep Maria Pou i Martí ni Pere Sanahuja porten cap notícia sobre el fet ni sobre el seu protagonista³⁶. Tampoc no en trobo cap referència en les històries locals de Vilafranca del Penedès. Tot allò que en sabem depèn, doncs, dels nostres documents, els quals ens permeten d'endevinar la complicació que de seguida prenia un cas d'aquesta mena. Aquest, en efecte, sorgit a Santa Maria de Vilafranca del Penedès

34. Vegeu Diago, *Historia* (cit. nota 1), f. 39 v.

35. El document núm. 20 i, sobretot, el fet que en el procés contra els beguins de Vilafranca del Penedès (1345-1346) consti com a inquisidor únic Guillem Costa, unit a l'altre que Bernat de Puigercós desapareix de l'escena, fan pensar que el nou provincial el destituí, d'acord amb les facultats que li reconeixien les butlles papals, algunes de les quals es poden trobar en l'esmentat Diago, *Historia* (cit. nota 1), ff. 10 v i 63 r.

36. En canvi, potser tenia algun parentiu amb aquell Bernat Ponç de Vilafranca, el testament del qual ja creava problemes l'any 1309 i continuaria creant-ne durant molt de temps; vegeu, per als primers, el meu *L'Alia Informatio Beguinorum» d'Arnau de Vilanova* (Studia, Textus, Subsidia II), Barcelona 1978, 87-90; per als posteriors, *Procés* (cit. nota 20).

com a contraposició entre fra Arnau Ponç d'una banda, i el capellà encarregat de l'edifici d'aquella església (domer), Pere Tort (darrera el qual es trobava el degà del Penedès, Berenguer Escofet) de l'altra, immediatament es transformà en confrontació institucional, car tot el convent de framenors de Vilafranca es convertí en defensor del seu frare Arnau Ponç i en actor en el procés contra els qui l'havien acusat. L'afer passà, doncs, immediatament a mans del bisbe, el qual es veié obligat a citar Pere Tort davant el seu tribunal, a prendre de les mans del degà esmentat l'enquesta que ell menava a Vilafranca i a encomanar-la a un jutge delegat que no fos recusable, Bernat Llaurador, i a fer-hi intervenir després el responsable de la inquisició papal a Catalunya, el dominic fra Berenguer Saiol, el qual procedí de forma que meresqué la protesta del bisbe també dominicà Ferrer d'Abella.

És, certament, de doldre que aquest coneixement tan ric del joc de forces entorn d'un procés inquisitorial contrasti de manera tan frapant amb la manca absoluta de qualsevol indicació entorn del nucli doctrinal, objecte d'aquella controvèrsia.

ASPECTES MÉS GENERALS

Ens fixarem en dos: la repercussió social de la inquisició, tal com és possible de percebre-la a través dels casos esmentats, i les normes de praxi concreta, que hom pot deduir dels vint documents publicats ara.

Em sembla indubtable que la inquisició dibuixada en els nostres documents creava tensions fortes a l'interior mateix de la comunitat cristiana (i, no cal dir, en la convivència entre comunitats de religió diversa, tal com ho demostra el cas del jueu David de Ripoll). Un detall, gairebé imperceptible, confirma que un procés inquisitorial era quelcom d'infamant: en els cinc primers documents, una sola vegada hom dóna a Huguet Bonanat l'epítet d'«apòstata», i encara a través de la ploma del bisbe novell (doc. n. 4); les autoritats autòctones (el vicari general Guillem de Torrelles i els seus curials) cerquen subterfugis legals a fi d'evitar aquella qualificació; detall que no sembla exclusiu d'aquest moment, ans norma de captivament força generalitzada, almenys els anys anteriors a la Pesta Negra a

casa nostra, quan l'autoritat que estén un document no és específicament inquisitorial³⁷.

Els nostres documents també ens informen sobre detalls estructurals i processals de la inquisició a casa nostra. Segurament el més reafirmat és la jurisdicció cumulativa, en el sentit que els processos inquisitorials tant poden ésser fets en el tribunal del bisbe com en el de l'inquisidor papal; amb una precisió, però: quan l'inquisidor és part interessada d'un procés està obligat a no procedir si no en dóna part al bisbe, el qual pot avocar al seu tribunal els encausats, prescindint que hagin ja estat encartats per l'inquisidor. Encara, en el capítol de l'inquisidor o protagonista o autoritat d'un procés, els nostres documents ens confirmen l'existència de lloctinents habituals de l'inquisidor en els diversos territoris de la corona catalano-aragonesa; qui sap si àdhuc s'aplicava en el cas de l'inquisidor i d'un dels seus lloctinents, la norma seguida per la casa reial segons la qual l'hereu de la corona, lloctinent del rei, es trobava normalment en territori de la corona divers d'aquell on era el rei; el fet que fra Berenguer Saiol, conegut abans com a lloctinent inquisitorial a València, es trobi en la nostra documentació ocupant el mateix càrrec a Catalunya, en un moment en el qual l'inquisidor sembla no ésser al Principat, porta a plantejar aquesta hipòtesi³⁸. El bisbe, en

37. Ultra els tres documents primers publicats en aquest estudi, vegeu la forma de parlar en l'anotació del ja citat *Registre de la cort del batlle Ferrer Oller 1325*, f. 187^r, en dir que el beguï frare Bernat Fuster era «occupat ab l'onrat bisbe de Malorches per affers de frare Bernat Fuster, fil seu» (5 de novembre de 1325) i la del contracte de compra-venda d'uns censals fets pels fills de l'esmentat Bernat Fuster als beneficiats de Santa Maria de Vilafranc, del Penedès «...ad aliquas peccunie quantitates exsolvendas venerabili Bertrando de Avallano, procuratori regio in gubernacione Barchinone, pretextu absolucionis et difinicionis per ipsum nobis facte de bonis que fuerunt dicti ffratris Bernardi Fusterii, que erario domini regis ex quibusdam causis confiscata dicebantur...» (25 d'agost de 1346); en tots dos casos hi ha darrera un procés inquisitorial i en el segon una sentència en ferm. Els dos documents es publiquen en *Procés* (cit. nota 20).

38. Vegeu la diferència de qualificació entre la que hom li dóna en el nostre document núm. 20 i la que tenia l'any 1341 i consta en *El procés* (cit. nota 20), 320; vegeu allà mateix, 321, nota 20, el nomenament de comissari a favor de Sancho Torralba, per a Aragó; a fi de completar en el possible la llista dels lloctinents i comissaris inquisitorials dominics, diré que fra Guillem Costa consta lloctinent actuant a Lleida el 13 de juny del 1323 en relació a uns refugiats de la vessant nord dels Pirineus, càtars: cf. *Le registre d'inquisition de Jacques Fournier (Évêque de Pamiers). 1318-1325*. Traduit et annoté par Jean Duvernoy. Préface de Emmanuel Le Roy Ladurie (École des Hautes Études en Sciences Sociales. Centre de Recherches Historiques. Civilisations et Sociétés 43), Paris-La Haia-Nova York 1978, vol. III, 845. Hom pot veure dades sobre Mallorca en el text corresponent a la nota 22.

canvi, no té un subdelegat normal per a causes d'inquisició, ans només jutges delegats *ad casum*, als quals assenyala cada vegada els límits de la delegació i les normes d'actuació. El jutge delegat ha de tenir més de quaranta anys.

Més en general, hom ha de destacar que, si l'inquisidor té autoritat per a dur un procés d'acord amb la legislació vigent, l'estructura penitenciària material en les seves mans es reduïa a una presó en el convent de santa Caterina de Barcelona, cosa que no li estalviava d'haver-se de servir d'altres llocs de detenció, àdhuc en cases particulars, ultra la presó del bisbe de Barcelona; per a les sessions de turment, s'havia de servir de les màquines que només es trobaven en aquesta darrera³⁹.

La situació és la contrària pel que fa als notaris. En les actuacions inquisitorials del bisbe de Barcelona durant aquests anys, el notari és el del bisbe, Guillem Vilella. Els dels inquisidors, per contra, són *ad casum* i ja és possible de fer-ne una llista incipient: Jaume de Montvell⁴⁰, Guillem ça Roca, Francesc Denabas, Bernat Barceloní. D'altres aportacions permetran de completar-la.

L'autoritat inquisitorial no pot procedir i, per tant, encausar una persona a gratcient; no basta ni una denúncia incontrolada, ni tan sols l'existència d'indicis detectats en un procés normal; cal, per contra, certificar que hi ha causa per a un procés de defensa de la fe. Més encara, el possible encausat només pot ésser sotmès a una actuació inquisitorial per l'inquisidor competent en el lloc on ell cometé el suposat «delicte». Però si es donen aquestes condicions, l'encausat pot ésser qualsevol persona, prescindint de la religió que professi.

Pel que fa al resultat d'un procés inquisitorial, el cas d'un apòstata

39. En el procés contra els jueus Janto Almulí, etc., consta que serví de presó inquisitorial la casa que el prebost de la seu de Tarragona posseïa a Barcelona, cf. *El procés* (citada nota 20), 314, núm. 4; en la documentació avui publicada consta que el beguï narbonenc, frare Pèire Fabra fou empresonat en la presó del palau episcopal de Barcelona (doc. núm. 7); les vegades que hom recorregué al turment en el procés contra Jucef de Quatorze, ho hagué de fer en les corresponents dependències del palau episcopal, *El procés*, (cit. nota 20), 327, núm. 20 i 331, núm. 32 amb la nota corresponent.

40. Hi ha referència a una actuació d'aquest notari en el volum acabat d'esmentar, p. 914, transformat, però, en Jaime de Montviejo; en documentació gironina trobo referència a «Iacobus de Monteveteri, notarius publicus Barchinone», amb data del 23 de setembre del 1329 (Arxiu del Bisbat de Girona, G 7, f. 49^r); Guillem de Roca és el notari que féu el procés contra els jueus citat en la nota 20.

és equiparat al d'un condemnat formalment per sentència⁴¹; els seus béns, per tant, han d'ésser confiscats i passar a mans de l'autoritat pública. Aquesta és, en cas d'un clergue, el bisbe. Els béns confiscats a un jueu per sentència inquisitorial van al tresor reial.

* * * * *

Treta la notícia, ja donada per Nicolau Eimeric, sobre l'actuació del bisbe Ferrer d'Abella en el cas d'un «frater Bonanatus», i la més recent de la seva presència en la proclamació i execució de la sentència contra els jueus Jantó Almuli, la seva muller Jamila i Jucef de Quatorze⁴², no sabíem res més de l'activitat de l'esmentat bisbe en el camp inquisitorial. Per això podem esperar que aquestes pàgines no resultin inútils.

Josep PERARNAU
Diputació, 231
BARCELONA-7

Barcelona, 11 de desembre de 1980

41. Sobre l'equiparació entre *apostasia a fide* i heretgia en el Dret Canònic aleshores vigent (el de les Decretals), vegeu F. Lucii Ferraris, *Bibliotheca canonica iuridica moralis theologica necnon ascetica polemica rubricistica historica*. Tomus primus A-B. Roma 1885, 272, col. 1.

42. *El procés* (citad nota 20), 351-352.

APÈNDIX DOCUMENTAL

Els vint documents transcrits a continuació provenen tots de l'Arxiu Diocesà de Barcelona (ADB); per això, feta aquesta advertència, no repetiré la sigla en la regesta de cada document i em limitaré a indicar la sèrie d'on és tret mitjançant les abreviatures NC (=«Notularum Communium») o Visit. (=«Visitatum»).

1

1335 (1334) març 20. Barcelona

NC 6, ff. 69^v - 70^r

Guillem de Torrelles, vicari general del bisbe de Barcelona Ferrer d'Abella, requereix Bonanat de Colomer, beneficiat de la Seu de la ciutat esmentada, a lliurar-li tots els béns del prevere Huguet Bonanat, mort poc abans sense testament.

Còpia en registre oficial contemporani.

Guillelmus de Turribus, etc. Dilecto in Christo Bonanato de Columbario, in eadem sede beneficiato, salutem in Domino. Cum, sicut pro certo didicimus, penes vos existant aliquae^a peccunie quantitates, capibrevia et alie^b res Ugueti Bonanati, presbiteri, nuper ab intestato defuncti, vel saltim scitis ubi bona huiusmodi debent eciam^c (sic); et presbiterorum ab intestato decedencium in civitate et diocesi Barchinone bonorum omnium et singulorum dispositio noscatur ad dictum dominum Barchinone episcopum vel eius vicarium pertinere; idcirco vobis dicimus et mandamus in virtute sancte obediencie firmiter et districte quatenus infra .vj. dies a recepcione presencium computandos, quos vobis ad hoc peremptorie assignamus, nobis tradatis omnes et singulas peccunie quantitates, capibrevia aut alia instrumenta cuiuscumque condicionis existant aut alias res quascumque penes vos existencia quovis modo; vel, si scitis alium vel alios^d de predictis bonis seu iuribus, que fuerunt dicti defuncti, in posse suo habere absque iusto titulo, veritatem nobis super hiis reveletis omnimodam, quam sciat; alioquin, excommunicationis sentencie, quam in vos ex nunc ut ex tunc predicta monicione premissa, [f. 70^r] nisi feceritis quod mandamus, in hiis scriptis ferimus, vos noveritis subiacerere. Datum Barchinone, xij kalendas aprilis^e anno Domini m ccc xxx iiij.

Reddite^f litteras portitori, eis visis, cum declaracione diey qua vobis fuerint presentate, signo vel sigillo vestro consignatas.

a. ms *aliquo*. b. ms *alia*. c. hauria d'ésser *esse?*. d. ms *alias*. e. ms add *aprilis* ratllat. f. ms add *litteras* ratllat.

2

1335 (1334) març 24. Barcelona

NC 6, f. 72^v

Guillem de Torrelles, vicari general del bisbe de Barcelona, Ferrer d'Abella, mana a Bonanat de Colomer, beneficiat en la Seu de la ciutat esmentada, que lliuri a ell mateix o a un seu encarregat tots els béns que foren d'Huguet Bonanat, prevere, mort fa poc sense testament, i que doni comptes de com els ha administrat mentre n'ha estat dipositari.

Còpia en registre oficial contemporani.

Die veneris intitulata nono kalendas aprilis anno predicto, dictus dominus Guillelmus de Turriliis, vicarius qui supra, iniunxit Bonanato de Columbario, in eadem Sede beneficiato, sub pena centum solidorum, in quam ipsum voluit incidere, si contra fecerit, ipso facto, ut omnia et singula bona, que fuerunt Bonanati Ugueti, presbiteri, nuper ab intestato, ut dicitur, deffuncti et^s alias res, sive sint denarii, instrumenta publica, littere seu quecumque alie scripture^h, tam publice quam private, penes se existentes ac existencia, seu que in posse suo fuerint a morte dicti deffuncti citra quoquomodo, tradat et deliberet ipsi domino vicario vel cui ipse voluerit; et quod nichilominus idem Bonanatus, sub dicta pena, de omnibus bonis ipsius deffuncti per eundem Bonanatum receptis, gestis et administratis, eciam fideliter rationem infra sex dies ab hac die in antea computandos, quos ipsi ad hec peremptorie et de gracia assignavit; et hoc mandatum ipse dominus vicarius in registris Curie dicti domini episcopi inseri et apponi. Datum ut supra.

g. ms add *les res* (?)ratllat. h. ms add *quam* ratllat.

3

1335 març 30. Barcelona

NC 6, f. 72^v

Bernat Pellicer, notari de la cùria de l'oficial del bisbe de Barcelona, Ferrer d'Abella, declara que Bonanat de Colomer li ha lliurat els béns del difunt prevere Huguet Bonanat i li ha donat comptes del temps en què els havia administrats.

Còpia en registre oficial contemporani.

Die iovisⁱ intitulata .iij. kalendas aprilis anno predicto Bernardus Palicerii, notarius curie officialis domini episcopi Barchinone retulit se ex commissione dicti domini vica[r]i^j se^k audivisse comptum a Bonanato de Columbario, presbitero, infra predictum .vj. dierum spacium, de bonis que recepit ad manus suas et administravit Bonanati Hugeti predicti et quod reliqua tradidit nomine ipsius domini vicarii dicto notario integriter et complete.

i. ms add *vener* ratllat. j. ms add *predicto* ratllat. k. ms add *di* ratllat.

4

1335 maig 13. Barcelona.

NC 6, ff. 80^v-81^r

Ferrer d'Abella, bisbe de Barcelona, reconeix que Bonanat de Colomer ha administrat fidelment els béns del difunt prevere Huguet Bonanat, ací

qualificat d'apòstata, i li dóna permís per a vendre els restants en pública subhasta.

Còpia en registre oficial contemporani.

Ffrater Fferrarius, etc. Dilecto in Christo Bonanato de Columbario in eadem sede beneficiato, salutem in Domino. Hiis diebus venerabilis Guillelmus de Turrillis, canonicus Barchinone ac noster in eadem vicarius generalis, audiens mortem Hugueti Bonanati, presbiteri apostate nullo testamento condito decedentis, ad omnia et singula bona et iura, tam mobilia quam immobilia ipsius deffuncti, loco nostri et nomine manum apposuit ut decebat ad hoc ut de ipsis disponeret quod iusticia suaderet, iamque omnia bona mobilia, vel pro maiori parte, ipsius apostate per vos vendi^l publice fecerit noster tunc vicarius antedictus et restent quedam immobilia, ut dicitur, ad vendendum; idcirco, de fide et legalitate vestri^m plenam in Domino [f. 81^r] fiduciam obtinentes, quod omnia et singula bona ipsius deffuncti, tam mobilia quam immobilia, ubicumque existencia, valeatis vendere et publice facere subastari ac tradere plus precium offerenti et instrumentum seu instrumenta vendicionum huiusmodi facere et firmare et omnia alia et singula circa hoc necessaria et opportuna eciam exercere, que nos possemus, si personaliter adessemus, vobis plenam tenore presencium concedimus facultatem. Datum Barchinone, .iij. idus madii anno Domini M.^o etc.

l. corr vendendi ratllat. m. ms vestra (?).

5

1335 juliol 30. Barcelona

NC 6, f. 98^v

Ferrer d'Abella, bisbe de Barcelona, certifica que Bonanat de Colomer, beneficiat de la Seu de Barcelona, ha donat comptes satisfactoris i lliurat els béns restants del prevere difunt, Huguet Bonanat, al prevere de la casa del bisbe, Ramon Romeu.

Còpia en registre oficial contemporani.

Nos ffrater Fferrarius, etc., confitemur et in veritate recognoscimus vobis, Bonanato de Columbario, presbitero, beneficcato in dicta ecclesia Barchinone, quod de omnibus bonis, que fuerunt Bonanati Hugeti, presbiteri ab intestato deffuncti, que ad manus vestras pervenerint ex commissione nostri vicarii generalis, reddidistis Raimundo Romey, presbitero in eadem sede beneficcato, dilecto nostro domestico, nostri loco et nomine, bonum compotum et legale, ubi volumus, de mandato nostro reliqua tradidistis. Et ideo, renunciantes quantum ad hec omni excepcioni dicti compoti non habiti et non recepti et reliquorum non traditorumⁿ de mandato nostro, ut facimus vobis et vestris bonum finem et pactum de ulterius non petendo et

de non inquietando vos vel bona vestra previa racione. In cuius rey testimonium presentem litteram impressione sigilli nostri fecimus roborari. Datum Barchinone, iij kalendas augusti anno predicto.

n. ms *treditorum*.

6

1336 octubre 7. Barcelona

NC 6, ff. 243^v-244^r

Ferrer d'Abella, bisbe de Barcelona, reconeix que Ferrer de Lillet, batlle general de Catalunya, i les autoritats civils de Vilafranca del Penedès li han lliurat el mestre En Mateu, capellà acusat de practicar l'art de la nigromància, i els demana que li proporcionin tota la informació possible sobre l'afer, en particular els instruments i escrits de l'acusat i el fill d'En Tordera de Santa Susanna, en el qual el dit mestre hauria practicat la nigromància.

Còpia en registre oficial contemporani.

Venerabilibus et discretis viris Fferrario de Lilleto, baiulo Cathalonie generali, vicario ac baiulo ac iuratis Ville Ffranche et aliis officialibus quibuscumque exercentibus vel tenentibus aliquam iurisdictionem necnon universis ad quos presentes pervenerint, ffrater Fferrarius, etc., salutem in Domino Ihesu Christo. Cum cordi nostro insideat et nostro incumbat officio pastoralis crimina et excessus, quatenus commissam nobis tangunt iurisdictionem, pro viribus percunc[er]ari^o et illorum malefactores, si habere poterimus, iuxta demerita mediante iusticia corrigere et punire ne maleficia remaneant impunita; et vos dicti venerabilis baiulus generalis, vicarius et subvicarius, et baiulus ac iurati Ville Ffranche magistrum Mathei, quem propter quedam [f. 244^r] crimina, que contra eum vobis denunciata dicitur (!), tenebatis captum, per venerabilem virum Guillelmum de Turriliis, canonicum dicte sedis, nostrum vicarium general[em], nobis duxeritis remittendum, sicque vellemus non modicum de eiusdem presbiteri <mal>efactis et criminibus omnem quam possemus informacionem recipere et habere, idcirco discrecionem vestram et cuiuslibet vestrum in iuris subsidium requirimus et attente rogamus quatenus quam cito ad id obtulerit se facultas, si placet, de omnibus et singulis maleficiis, criminibus vel excessibus, de quibus apud vos seu aliquem vestrum aut aliter quod sciatis sit vel fuerit inculpatus, cuiuscumque qualitatibus vel condicionibus existant dicta crimina seu excessus, per capitula vel alias, ut melius et utilius ad habendam veritatem poteritis, informacionem nobis sub vestris sigillis (et specialiter vos, venerabilem vicarium Ville Ffranche requirimus et rogamus ut confessionem super delatis coram nobis contra pre[sbiteru]m memoratum per vos ab eodem receptam et processum contra eum coram vobis habitum super eis necnon speculum ereum et quedam scripta eiusdem, in quibus dicuntur esse caracteres^p), transmittere placeat et velit, requirentes et rogantes vos, dictum venerabilem vicarium Ville Ffranche insuper ut filium d'En

Tordera de Sancta Susana, cum quo ipsum magistrum Mathei artem nigromanticam expertum fuisse dicitur, nobis, si poterit fieri, visis presentibus, et alia omnia documenta vel indicia que contra eundem presbiterum ab illis qui secum capti fuerunt habere volueritis, integre transmitatis; nos enim prompti sumus de illo, si repertus in illis fuerit culpabilis, facere expeditam iusticiam, quam meretur; et pro vobis et vestrum quemlibet facere quantum (?) de iure poterimus similia et maiora. Datum Barchinone, viij idus octobris anno predicto.

o. El verb *percunctari* és desconegut de Du Cange. p. ms *caractares*.
q. ms *capa* (?).

7

1340 (1339) març 19. Barcelona

NC 9, ff. 25^r-26^r

Ferrer d'Abella, bisbe de Barcelona, lliura a Bernat des Pi, enviat de Bartomeu Picard, arxiprest de la Corbera Sobirana i inquisidor del bisbat de Narbona, el beguí occità, frare Pèire Fabra; l'acta del lliurament conté:

a) la carta de fra Bernat de Puigcercós, inquisidor dels països de la corona catalano-aragonesa, en la qual ell demana el lliurament al bisbe de Barcelona. Castelló d'Empúries, 16 de febrer de 1340 (1339);

b) el certificat que l'esmentat beguí ha satisfet al dit inquisidor (representat pel seu secretari, fra Pere de Beloç), al notari del procés, Francesc Denabas, i a l'escarceller de la presó del palau del bisbe de Barcelona;

c) el manament del bisbe de Barcelona, Ferrer d'Abella, lliurant frare Pèire Fabra a Bernat des Pi.

Còpia en registre oficial contemporani.

Die veneris, que fuit xj kalendas marcii, anno Domini m ccc xxx nono fuit oblata infrascripta littera responsiva venerabilis ffratris Bernardi de Podio Cercoso ad quandam litteram per dominum episcopum missam eidem fratri pro negocio infrascripto.

(7a) Reverende pater et domine: Fui requisitus per Bartholomeum Picardi, a quo recepi confessionem beguini, sine qua contra ipsum procedere non poteram, quod remitterem eum sibi pro eo quia primo pro facto fidei ab eo fuerat preventus et confessus et abiuraverat coram eo; et per eum ac inquisitorem Carcassonensem fuerat sibi dies assignata ad recipiendam penitenciam, ad quam diem comparere noluit, set tanquam impenitens et inobediens et rebellis fugit et ab ipsis inquisitoribus tanquam contumax excommunicatus fuit et in hac contumacia multis annis perseveravit tam infra inquisitionem nostram quam alibi per diversas partes mundi; set^s ex sua confessione sua (sic) predicta constat; et ideo, habita deliberacione cum multis peritis inveni quod ego non poteram eum prevenire cum bona consciencia nec cum diocesano procedere contra eum, sed de necessitate habebam eum remittere, nisi infra nostram inquisitionem aliquid gravius

comisisset, quod invenire non potui. Et propterea misi sibi litteram quam vidistis, quod remiterem eum' sibi ad suas expensas, satisfacto prius de expensis quas fecimus in negotio eodem, que sunt iste, que sequuntur: Primo, expendi in via, quam feci apud Terrachonam, ut ibidem inquirerem contra eum; secundo, expendi in capiendo et ducendo eum; tercio, expendi in scripturis diversis, que facte fuerunt contra eum, et in nunciis pluribus et diversis, quos misi apud Carrassonam" et apud Narbonam, qui ibi pluribus diebus steterunt pro habendo processu ibidem facto contra eum; et iste expense possunt ascendere ad ducentos quinquaginta solidos vel circa. Preter hec, debet satisfacere notario, scilicet Ffrancisco Denabas, cui ego taxavi centum solidos, de quibus ego iam solvi xl solidos; et ideo, debent sibi dari lx solidi. Preter hec, tenetur carcellario vestro pro salario suo et paternitati vestre in eo quod quolibet die expendistis in provisione sua, si hec recuperare vultis. Et ideo, placeat vestre reverende paternitati ipsum tradere nuncio Bartholomei Picardi, cum solverit et tradiderit fratri Petro de Beloç, qui iacet in camera mea, predictos ccl solidos et Ffrancisco Denabas lx solidos, et satisfecerit vobis et carcellario de predictis, ad vestram taxationem. Preterea, placeat dominacioni vestre, quod habeat unum vel duos sagiones de Curia vicarii Barchinone, qui eum secure ducant cum dicto nuncio per totum dominium regis nostri et usque Perpinianum, quia ita scribit michi et rogat dictus inquisitor Narbone. Vestre gratie humiliter recomendo. Vester nuncius fuit apud me in Castilione in crastino sancti Valentini, qui fuit multum impeditus propter nimiam habundanciam pluvie. Datum Castilione, die mercurii xiiij kalendas marcii. Vester servus, frater Bernardus de Podio Cercoso, inquisitor heretice pravitatis.

[F. 25^v] (7b) *Post cuius littere oblacionem, predictus nuncius pro hoc missus satisfecit plenarie predictis fratri, notario et carcellario in preffatis celariis (sic), prout michi, Guillelmo Vilella, scriptori dicti domini Episcopi, plene constitit per albarana factu et concessa eidem nuncio de predictis salariis per fratrem et carcellarium predictos. Et est verum quod predictus frater (sic), cui frater Bernardus tradi voluit peccuniam supradictam, fuerunt traditi lx solidi pertinentes notario supradicto, scilicet Ffrancisco Denabas.*

Quibus peractis, dictus dominus episcopus, constituto sibi de predictis, mandavit tradi beguinum predictum nuncio preffato per Iacobum de Prato, carcellarium suum. Qui beguinus incontinenti fuit traditus nuncio supradicto intus episcopale palacium Barchinone in presencia Bernardi de Campis, rectoris de Villaçario, Iacobi Tost et Thome Dusay. Et nichilominus predictus nuncius fecit et firmavit apocham de predicto beguino in posse Petri de Podio, notarii publici Barchinone, presentibus dicto Bernardo de Campis et Bernardo Bertrandi, clerico tonsurato Gerundensis diocesis.

Et dictus dominus episcopus, premissis sic peractis, concessit predicto nuncio litteram infrascriptam:

(7c) *Universis et singulis presentes litteras inspecturis, nos frater Fferrarius etc., facimus manifestum nos fratrem Petrum Fabri, beguinum de tercio ordine beati Ffrancisci, dudum, ut fertur, delatum de crimine pravitatis heretice coram venerabili viro Bartholomeo Picardi, archipresbitero*

Corbarie superiore (!), inquisitore eiusdem pravitatis heretice in civitate et diocesi Narbone auctoritate ordinaria constituto, nobis ut eum custodiri faceremus captum traditum per venerabilem et religiosum fratrem Bernardum de Podio Cercoso, inquisitorem dicte heretice pravitatis in regnis et terris subiectis dominacioni illustris domini regis Aragonum a Sede Apostolica delegatum, coram quo idem beguinus de eadem pravitate noviter fuit delatus, de et cum consensu ac voluntate dicti fratris Bernardi, cuius nomine dictum tenebamus beguinum, ut prefertur, qui de hoc requisitus fuit per Bartholomeum Picardi, inquisitorem predictum, prout plene constitit per quandam litteram pergameneam, sigillo auctentico curie archiepiscopalis Narbone necnon sigillo dicti Bartholomei appendiciis [f. 26°] sigillatam, nobis ac predicto fratri Bernardo exhibitam, Datum Narbone, die iiij mensis ffebruarii anno nativitatis Christi m ccc xl, Bernardo de Pinu, ministro iurato dicti Bartholomei et sui officii antedicti, quem versus partes istas ad hoc specialiter destinaverat, intus nostrum episcopale palacium Barchinone, die et anno infrascriptis, ac presentibus Bernardo de Campis, rectore ecclesie sancti Genesii de Villaçario nostre diocesis, Iacobo Tost et Thoma Dusay, clericis tonsuratis, ad hec vocatis pro testibus et rogatis, tradidisse remittendum ad predictum Bartholomeum Picardi, inquisitorem qui supra, ac per eum pro commissis puniendum iusticia mediante. In cuius rei testimonium presentem litteram, impressione sigilli nostri munitam, prenominate Bernardo de Pinu duximus concedendam. Datum Barchinone, die veneris xj kalendas marcii, anno ab incarnatione Domini m ccc xxx nono.

r. ms Carrassonensem. s. Sembla que hauria d'ésser sicut. t. eum entre línies. u. ms Carrassonam.

8

1340 desembre 22. Barcelona

NC 9,f. 116^v

Ferrer d'Abella, bisbe de Barcelona, encarrega el seu degà del Penedès d'informar-se de la veracitat d'una denúncia contra una persona, de la qual hom pot sospitar que té idees equivocades sobre el poder i les claus de l'Església.

Còpia en registre oficial contemporani.

Ffrater Fferrarius, etc., venerabili et^o dilecto nostro Berengario Scoffeti, decano nostro Penitensi, salutem in Domino Ihesu Christo. Cum intellexerimus quod persona quedam, cuius nomen cum informacione nobis data vobis mittimus in cedula presentibus interclusa, verba quedam protulit pluries et aliqua fecit in preiudicium ecclesiastice protestatis et propter que de potestate et clavibus Ecclesie presumi potest non immerito male sentire; et nos de hiis et aliis in dicta informacione contentis, per vos informacionem velimus recipi et haberi, ut ex ipsa procedere debeamus; idcirco vobis committimus et mandamus quatenus de hiis inquiratis diligentissime prout in

et de talibus debet inquiri. Testes autem, quos recipere volueritis, si se gracia, odio vel timore substraxerint, per censuram ecclesiasticam cogatis veritati testimonium perhibere; nos enim super hiis omnibus et ea tangentibus et fiendis ob ea, vobis comitimus tenore presencium plenarie vices nostras. Datum Barchinone, xj kalendas Ianuarii anno Domini m ccc xl.

v. et add.

9

1341 agost 16. Barcelona

NC 9, ff. 189^v-190^r

Ferrer d'Abella, bisbe de Barcelona, i Bernat de Puigcerçós, inquisidor, requereixen el veguer, Bernat de Planelles, i el batlle de Manresa a detenir i tenir a llur disposició el jueu David de Ripoll, una filla seva, muller d'un nou convers, i dues filles d'aquest matrimoni, les quals dones l'esmentat David té segrestades a fi que no rebin el baptisme.

Còpia en registre oficial contemporani.

Ffrater Fferrarius, miseracione divina Barchinone episcopus, et ffrater Bernardus de Podio Cercosio (sic), inquisitor heretice pravitatis a Sede apostolica delegatus, venerabili et discreto Bernardo de Planills (sic), vicario Minorise vel eius locumtenenti^w, salutem et honoris augmentum. Noverritis quod David de Ripullo, iudeus habitator Minorise, est nobis delatus de quibusdam que cedunt in religionis christiane preiudicium ac fidei notabile detrimentum, inter que unum est speciale, quia extraxit de Minorisa et duxit secum ad partes alias quandam filiam suam, uxorem cuiusdam, qui in civitate Barchinone de iudayca ceccitate ad lumen fidey et religionem christianam noviter est conversus et recepit sanctissimum babtismatis sacramentum. Duxit eciam secum et portavit duas puellas, quas dictus conversus susceperat de predicta uxore sua, in iudayca perfidia remanente. Et quia dictus conversus petivit a nobis [f. 190^r] dictas filias suas sibi assignari et tradi, cum sint etatis cõtra novem annos et ultra triennium, quod fieri debet iuxta canonicas sancçiones, idcirco, ne dicte puelle, si tradantur patri suo predicto, fiant christiane et recipiant fidei sacramentum, occultat eas maliciose et deffendit ne perveniant ad manus patris sui predicti et ne capiant^x christiane fidei sacramentum, quod utique cedit in magnum scandalum ecclesie et nostre fidey non modicum detrimentum. Quapropter, quia ad nos pertinet talia, prout possibile est, evitare et talibus scandalis obviare, ex parte sanctissimi patris et domini nostri summi pontificis, vobis districte^y precipimus et mandamus ac ex nostra vos requirimus et monemus quatenus in subsidium nostri officii et deffensionem fidey, dictos David iudeum et dictam filiam suam ac dictas puellas, filias dicti conversi, si eos infra vestram iurisdictionem inveneritis protinus capiat et captos sub fida custodia teneatis, quousque a nobis aliud receiveritis in mandatis. Et nichil

lominus, quia confiscacio bonorum dicti iudei ad dominum regem noscitur pertinere, bona et res dicti iudei legitime annotetis ac emparetis et emparata teneatis, quousque dictus iudeus comparuerit² coram nobis et satisfecerit de predictis iuxta canonica instituta. Et ulterius per publicum preconem et per publicos nuncios omnibus infra vestram iurisdictionem existentibus publice et generaliter intimetis ne dicto iudeo solvant quecumque debita sibi debent nec tradant sibi res quascumque, quas ab eo tenent, publice vel occulte, cominando eis quod, si contrarium fecerint, punientur penis debitis atque iustis et iterato recuperabuntur ab eis et bonis eorum et omnia que restituerint iudeo predicto vel alteri loco eius. Datum Barchinone, xvij kalendas septembris anno Domini m ccc xl primo.

Sub eadem forma fuit scriptum baiulo Minorise vel eius locumtenenti.

w. vel eius locumtenenti add. x. corr cpiant (?). y. districte add.
z. ms comparuerit.

10

1343 agost 7. Barcelona

NC 11, ff. 152^v-153^r

Ferrer d'Abella, bisbe de Barcelona, cita els frares Ramon Ametller, Jaume Garcia, Joan Gomir i Pere de Torrevella, dominics del convent de la ciutat esmentada, a fi que l'endemà, a l'hora de la missa major, es presentin davant seu a l'església del Pi, per a ésser interrogats sobre un avalot fet per ells contra l'inquisidor Bernat de Puigercós.

Còpia en registre oficial contemporani.

Ffrater Fferrarius, etc., religiosis fratri Raymundo Amenlerii, fratri Iacobo Garcie, fratri Iohanni Gomir et fratri Petro de Turre Veteri, de ordine predicatorum Barchinone, salutem in Filio Virginis gloriose. Quia nostro auditui noviter est deductum quod, venerabili ac religioso fratre Bernardo de Podio Cercoso, inquisitore heretice pravitatis a Sede apostolica deputato exercente suam iurisdictionem ac exequente suam inquisitionem in negocio heretice pravitatis ac eidem quasi continue insistente, vos multas et diversas molestias et iniurias sibi [f. 153^r] intulistis et cominati fuistis ad mortem, clamando publice et notorie quod imponeretis ignem camere sue, in qua consistunt libri inquisitionis heretice pravitatis, impediendo, ut fertur, eum ex predictis exercere iurisdictionem sibi comissam, et, ut dicitur, dictus inquisitor iam contra vos inquirere inceperit de premissis, nosque velimus prout nostro incumbit officio super premissis de iusticia providere, ut suum debitum sorciantur effectum, ideo vos et vestrum quemlibet tenore presencium requirimus et monemus primo, secundo ac tercio et peremptorie quatenus die crastina, que erit dies veneris, hora misse maioris coram nobis in ecclesia sancte Marie de Pinu, ubi erimus Deo duce, personaliter compareatis Barchinone perhibitori super premissis omnibus testimonium veritati, et alias facturi quod^{aa} ius et iusticia suadebunt; alias scire vos

volumus quod nos contra vos et vestrum quemlibet occasione premissa procederemus, prout de iure inveniremus procedendum, vestra absentia in aliquo non obstante et contumacia exigente. Datum Barchinone, vij idus augusti anno Domini Millesimo ecc xl tercio.

aa. ms seq iusticia ratllat.

11

1343 agost 8. Barcelona

NC 11, ff. 153^v - 154^r

Ferrer d'Abella, bisbe de Barcelona, requereix l'inquisidor, fra Bernat de Puigercós, a comunicar-li les actes del procés per ell incoat sobre l'afer del document anterior, ja que el dret l'obliga a procedir en aquesta causa conjuntament amb el bisbe.

Còpia en registre oficial contemporani.

bb *Frater Fferrarius, etc., venerabili et religioso fratri Bernardo de Podio Cercoso, de ordine predicatorum, inquisitori heretice pravitatis a sede apostolica deputato, salutem in Domino Ihesu Christo. Cum expresse in iure canonico caveatur quod, quando inquisitores heretice pravitatis, quibus ab apostolica Sede inquisitionis prefate officium in aliqua provin[cia ve]l diocesi generaliter est commissum, processerint divisim inquirendo de criminibus vel excessibus pertinentibus ad officium eorundem teneantur diocesanis episcopis communicare processus suos; et ad nostrum pervenerit auditum relatu fidedignorum quod vos ex vestro officio divisim processeritis et procedatis inquirendo contra aliquos religiosos vobis, ut fertur, delatos vel suspectos de quibusdam criminibus vel excessibus pertinentibus ad labem heretice pravitatis seu qui per vos dicuntur vobis impedimentum prestare officio vobis commissis (sic) libere exercendo et minas vobis intulisse; et nos fuerimus cum instantia requisiti ut dicto negotio intendamus et iam inceperimus iudicialiter inquirere de eodem; et cupiamus prefato negotio debite providere et super predictis comode procedere nequeamus nisi visis hiis actis et processibus que seu quos vos fecistis; eapropter vos instanter requirimus et monemus quatenus omnes et singulos processus, omnia et singula actitata per vos vel commissarios vestros contra prelibatos religiosos, factos occasione criminum seu excessuum predictorum, nobis comunicetis integraliter et perfecte de eisdem indilate, ut de iure tenemini, copiam nobis tradendo vel tradi faciendo, ut per hoc possit melius veritas inveniri; alioquin, protestando significamus vobis quod super premissis recurreremus ad illum, qui in predictis posset nobis facere de vobis [f. 154] iusticie complementum ac alias proceder[emus] in eisdem, ut ius et iusticia suaderent. Protestando quod per hec vel alia per nos dicta vel facta, dicenda vel facienda, non intendimus vos impedire in officio inquisitionis nec in prosecutione eiusdem contra canonicas sanctiones. Vos etiam nichillominus ex*

debito iusticie requirentes quod per aliqua que feceritis vel processeritis aut eciam procedetis, nullum nobis quomodolibet prestetis impedimentum quominus procedere per nos aut delegatum nostrum valeamus libere in premisso negocio iuxta canonicas sancctiones. Mandantes notario infrascripto quod de predictis nobis faciat publicum instrumentum, unum vel plura, cuius vel quorum copiam nobis vel nostris tradat quando et quociens a nobis vel nostris inde fuerit requisitus in testimonium rei geste. Datum Barchinone, vj idus augusti anno Domini m ccc xl tercio.

Visa per officialem.

bb. Præmisit manus quædam forte sæc. XVII *Litera directa inquisitori quia non comunicabat processus episcopo.*

12

1343 agost 8. Barcelona

NC 11, f. 154r

Ferrer d'Abella, bisbe de Barcelona, nomena el seu oficial, Pere ça Plana, jutge delegat en el procés al qual es refereixen els dos documents anteriors, amb universal facultat, de la qual només exceptua la sentència definitiva.

Còpia en registre oficial contemporani.

Ffrater Fferrarius, etc., venerabili et discreto Petro ça Plana^{cc}, in legibus licenciato, officiali nostro Barchinone, salutem in Domino Ihesu Christo. Quia nobis fuerunt quedam denunciata pertinencia ad hereticam pravitatem, propter que oportuit nos incipere noviter inquisitionem contra delatos de eisdem nobis denunciatis, et nos simus in multis et arduis negociis occupati racione nostri officii pastoralis, propter que non possemus dicte inquisitioni personaliter intendere comode ut deceret; idcirco vobis, de cuius discrecione et sciencia ac experientia et zelo fidei gerimus fiduciam specialem, comitimus plenarie vices nostras in negociis illius inquisitionis, quam hodie incepimus in ecclesia sancte Marie de Pinu civitatis Barchinone contra quosdam religiosos ordinis fratrum predicatorum et in dependentibus et emergentibus ex eisdem, sic videlicet quod in predictis omnibus et singulis possitis procedere auctoritate nostra sicut nos faceremus, personaliter dicta negocia pertractantes, compescendo contradictores quoscumque per censuram ecclesiasticam aliisque modis a iure nobis co[n]cessis, invocato, si opus fuerit, ad hoc auxilio brachii^{dd} secularis, nobis du[m]taxat diffinitiva sententia reservata, usque ad quam exclusive in omnibus aliis possitis libere procedere vice nostra. Datum Barchinone, vj^{ee} idus augusti anno Domini m ccc xl tercio.

cc. ms add officiali ratllat. dd. ms brachi. ee. ms vj vj alter expunct.

13

1343 agost 13. Barcelona

NC 11, f. 155^r

Ferrer d'Abella, bisbe de Barcelona, nomena el prior de santa Eulàlia del Camp de la mateixa ciutat, Francesc Botella, jutge delegat seu per a l'afer anterior, en el qual es reserva la sentència definitiva i la comunicació i la publicació del procés.

Còpia en registre oficial contemporani.

Ffrater Fferrarius, etc., venerabili et religioso viro Ffrancisco Botella, priori sancte Eulalie de Campo Barchinone, ordinis canonicorum regularium sancti Augustini, salutem in Domino Ihesu Christo. Cum nòbis denunciata fuerint quedam pertinencia ab labem heretice pravitatis, de quibus dicuntur esse inculpati nonnulli religiosi ordinis predicatorum, et fuerimus eciam requisiti quod de eisdem deberemus inquirere contra dictos inculpatos, secundum quod de iure tenemur, et iam inceperimus inquisitionem de predictis et processum facere, ut sic possimus veritatem invenire et culpabiles punire iuxta sui criminis qualitatem vel inculpatos immunes reddere, si inventi circa predicta fuerint innocentes, nosque simus pluribus aliis arduis negociis occupati racione nostri officii pastoralis, propter que non possemus personaliter vaccare dicte inquisitioni iugiter, ut deceret; idcirco vobis, de cuius discrecione, sciencia et experientia et zelo fidei gerimus fiduciam plenioram, in dicta inquisitione et omnibus pertinentibus ad eandem et dependentibus ac emergentibus ex ipsa, comitimus plenarie vices nostras, sic videlicet quod vice et auctoritate nostra possitis in dicta inquisitione procedere libere et facere omnia que nos possemus, si eidem personaliter vaccaremus; volumus eciam quod, vigore huius commissionis, possitis convocare ad vos omnes et singulos viros religiosos, ut vobis assistant in dicta inquisitione et prestant suum consilium, auxilium et favorem, cum inde a vobis fuerint requisiti et invocare, si necesse fuerit, auxilium brachii secularis et omnia alia facere, que a iure conceduntur huiusmodi officium exercentibus quoquomodo; nobis tamen dicte inquisitionis diffinitiva sententia et comunicacione et publicacione processus ex certa sciencia reservatis. Datum Barchinone, idus augusti anno Domini Millesimo ccc quadragesimo tercio.

14

1343 setembre 15. Barcelona

NC 11, f. 186^{r-v}

Ferrer d'Abella, bisbe de Barcelona, absol «ad cautelam» fra Bernat s'Escala, prior del convent de dominics de Santa Caterina de Barcelona, de l'excomunió en la qual algú diu que havia incorregut amb motiu de l'avalot al qual es refereixen els quatre documents anteriors.

Còpia en registre oficial contemporani.

Universis et singulis presentes litteras inspecturis, nos ffrater Fferrarius, etc., facimus manifestum nos venerabilem et religiosum fratrem Bernardum de Scala, priorem domus fratrum Predicatorum Barchinone, quantum nobis a sacris canonibus est permissum et in forma Ecclesie consueta, absolvisse ad cautelam a sententia excomunions, si quam incurrerit, propter impedimentum quod a quibusdam asserebatur ipsum fratrem Bernardum de Scala prestitisse fratri Bernardo de Podio Cercoso, inquisitori hereti-[f. 186^v]-ce pravitatis in dicto officio, quod tamen idem frater Bernardus^{ff} de Scala, ut asserit proprio iuramento a se prestito coram nobis, non credit nec scit nec eciam recordatur se quovis modo impedimentum dicto inquisitori in dicto officio prestitisse. In cuius rei testimonium presentes litteras appensione sigilli nostri fecimus comuniri. Datum Barchinone xvij kalendas octobris anno Domini m ccc xl tercio.

ff. corr verbum prius illeg.

15

1344 octubre 27. Barcelona

NC 12, f. 177^{r-v}

Ferrer d'Abella, bisbe de Barcelona, contesta a una lletra de Berenguer Escofet, degà del Penedès, amb la qual aquest l'informava del sermó pronunciat pel franciscà fra Arnau Ponç a Santa Maria de Vilafranca del Penedès, en el qual el degà trobava coses «non bene dicta», i li dóna instruccions per a enantar l'afer.

Còpia en registre oficial contemporani.

Decano Penitensi. Super littera per vos nobis missa pretextu requisicionis vobis facte per Nicholaum de Corrallo, gerentem vices domini Terracone archiepiscopi in officialatu eiusdem, eidem domino archiepiscopo eiusque officiali et dicto Nicholao respondimus, prout in cedula presentibus interclusa videbitis plenius contineri. Quare, nisi vobis constet prius, ipsum archiepiscopum vel eius officialem aut dictum Nicholaum constitutionem predictam primitus servasse, contra superius nominatos ad eorum requisicionem non tenemini neque per vos volumus observari; tunc vero, faciatis et exequamini ea que iuste duxerint requirenda. Et similem responsionem potestis dicto Nicholao facere de predictis, verbis tamen decenter mutatis.

Super eo eciam, quod nobis significastis quod fr. Arnaldus Poncii hiis diebus sermocinavit in ecclesia Ville Ffranche [f. 177^v] et post eius sermonem Petrus Tort, domerius dicte ecclesie, de voluntate vestra aliqua expressit declarando quod dictus frater quedam dixerat non bene dicta, placet nobis quod ita feceritis⁸⁸ fieri; et inquisitionem de hiis, si facta iam non est, cum diligencia faciatis; qua perfecta, nobis eam clausam protinus transmitatis. Et hoc non mutetis seu aliquatenus differatis; nos enim dictum Petrum Tort citamus ad instanciam dicti fratris, ut vj^a die personaliter compareat coram nobis, super predictis factururus quod debeat ac eciam

teneatur. Datum Barchinone vj kalendas novembris anno domini m ccc xl quarto.

Ex parte episcopi Barchinone.

gg. ms feceritis.

16

1344 octubre 29. Barcelona

NC 12, f. 178^r

Ferrer d'Abella, bisbe de Barcelona, comunica al degà del Penedès, Berenguer Escofet, que, atesa la insistència dels framenors de Vilafranca a evitar que el procés inquisitorial sobre el sermó de fra Arnau Ponç fos enantat per l'esmentat degà, l'encomana a Bernat Llaurador, clergue jurista de la dita vila.

Còpia en registre oficial contemporani.

Ffrater Fferrarius, etc., discreto Berengario Scofeti, decano nostro Penitensi, salutem in Domino. Quamquam nuper super hiis que in sermone dicta fuerunt per fratrem Arnaldum Poncii, de ordine fratrum minorum Ville Ffranche, et post eum per Petrum Tort, domerium ecclesie ipsius ville, de vestri voluntate, ut dicitur, aliqua declarata reprehensibilia dicto fratri, per vos inquiri mandavissemus; quia nunc pro parte conventus fratrum minorum dicte ville nobis porrecta fuit supplex supplicacio et alias instantissime pro parte eorum fuerimus requisiti quod, cum vos partem feceritis et faciatis in premissis, non per vos set per alium, sicut fiet decencius, de ipsis inquiri et veritatem haberi totaliter faciamus; eapropter, ad tollendum ipsis fratribus omnis suspicionis materiam super hiis, volumus vobisque presentibus inhiemus ne de predictis inquirere vos curetis; nos enim negocium ipsius inquisitionis occasione predicta discreto Bernardo Laboratoris, clerico iureperito iamdicte ville per nostram litteram duximus comitendum et nobis remitendum per eum, cum perfecta fuerit inquisicio superdicta. Datum Barchinone, iiij kalendas novembris anno Domini m ccc xl quarto.

17

[1344] octubre 31. Barcelona

NC 12, f. 178^r

Ferrer d'Abella, bisbe de Barcelona, acusa rebut al degà del Penedès, Berenguer Escofet, del procés relatiu a l'afer de fra Arnau Ponç, li explica les raons per les quals l'encomanà a Bernat Llaurador i li comunica que, si els framenors creuen que aquest seu comissari no pot enantar la inquisició, li ho proposin formalment i mirarà que es presenti a Vilafranca del Penedès l'inquisidor.

Còpia en registre oficial contemporani.

Decano Penitensi. Litteram vestram et inquisitionem per vos factam super facto fratris Arnaldi Poncii, de ordine fratrum minorum Ville Ffranche, nobis presentatas per latorem presentis habuimus. Cuius littere^{hh} viso tenore vobis respondemus quod rationibus contentis in inibicionis littera vobisⁱⁱ de predictis missa et signanter quia pro parte dictorum fratrum allegabatur et dicebatur vos non habere etatem quadraginta annorum, ob quod de tali negocio tangenti fidem, ut dicebatur, non poteratis nec erat licitum, immo expresse vobis et cuicumque alii talem etatem non habenti prohibitum inquirere de predictis, ipsum negocium inquisitionis per alium fieri ordinavimus et compleri, non ad aliquam detreccionem vestri, sed rationibus antedictis, ne processus posset in aliquo^{jj} annullari; tamen, si pars alia habet aliquas causas rationabiles per quas posset hostendere quod non per commissarium per nos assignatum inquirei debeat, curet eas coram nobis protinus proponere et procurabimus quod pro^{kk} premissis ibi inquirendis accedat inquisitor heretice pravitatis. Datum Barchinone, pridie kalendas novembris.

Ex parte Episcopi Barchinone.

hh. littere corr vestre. ii. seq facta ratllat. jj. seq ulli ratllat. kk. ms pro pro.

18

1344 novembre 2. Barcelona

NC 12, f. 178^v

Ferrer d'Abella, bisbe de Barcelona, encarrega a Bernat Llaurador, clergue jurista de Vilafranca del Penedès, d'entantar el procés inquisitorial relatiu al sermó de fra Arnau Ponç i li envia instruccions.

Còpia en registre oficial contemporani.

Ffrater Fferrarius, etc., venerabili Bernardo Laboratoris, clerico iurisperito Ville Ffranche, salutem in Domino. Nostro auditui noviter est deductum quod hiis diebus in sermone facto in ecclesia ville predictae per fratrem Arnaldum Poncii, de ordine fratrum minorum ville memorate, quedam non^{ll} bene dicta fuerunt et post eius sermonem per Petrum Tort, domerium ecclesie dicte ville, aliqua in trona eiusdem ecclesie repetita seu declarata fuerunt, reprehensibilia dicto fratri; nosque, ut de hiis inquirei cum diligencia faciamus, pro parte fratrum conventus dicte ville^{mm} fuerimus cum debita instancia requisiti, idcirco vobis, de cuius fide confidimus, comittimus presentibus et mandamus, quatenus, associato vobiscum Bernardo Moyoni, scriptore nostro, latore presencium, quem propterea vobis mittimus, super contentis in quadam supplicatione formata pro parte dictorum fratrum et nobis porrecta ac per nos dicto scriptori tradita inquiretisⁿⁿ omnimodam veritatem, recipiendo nichilominus testes super predictis, si forte aliqui per dictum Petrum Tort vel eius partem fuerint ministrati, et, de ipsis diligentissime inquisito, inquisitionem ipsam nobis per dictum scriptorem protinus

transmittatis, ut iuxta eius contenta faciamus quod nos deceat et sit iustum; nos enim super predictis omnibus et singulis et ab eis deppendentibus, incidentibus vel emergentibus quoquomodo vobis comittimus modo predicto plenarie vices nostras. Datum Barchinone, iij nonas novembris anno Domini m ccc xl quarto.

ll. seq benedeci ratllat. mm. ms vlle. nn. seq omid ratllat.

19

1344 novembre 4. Barcelona

NC 12, f. 180^r

Ferrer d'Abella, bisbe de Barcelona, revoca l'encàrrec fet a Bernat Llaudador, clergue jurista de Vilafranca del Penedès, d'ocupar-se del procés relatiu al sermó del framenor Arnau Ponç.

Còpia en registre oficial contemporani.

Frater Ferrarius, etc., venerabili Bernardo Laboratoris, clerico iureperito Ville Ffranche, salutem in Domino. Litteram comissionis vobis per nos facte nuper pro inquirendo super hiis que per fratrem Arnaldum Poncii, de ordine fratrum minorum Ville Franche predictae, dicta fuerunt in sermone in ecclesia dicte^{oo} ville^{pp} et per Petrum Tort, domerium^{qq} ipsius ecclesie Ville Franche post dictum sermonem repetita contra predicata per dictum fratrem, nunc ex causa presentibus revocamus, inhibentes vobis ne de cetero de dicto negocio in aliquo inquirere vel aliter vos curetis. Et si forte, vigore predictae comissionis in aliquo processistis, illud revocetis et protinus annullitis. Datum Barchinone, ij nonas novembris anno predicto.

oo. dicte add inter lin. pp. seq franche ratllat. qq. ms domerium domerium.

20

1344 desembre 2. Sant Boi de Llobregat

Visit. 5, ff. 178^r-179^r

Ferrer d'Abella, bisbe de Barcelona, repta el també dominic, fra Berenguer Saiol, lloctinent per a Catalunya de l'inquisidor de la corona catalano-aragonesa, per haver implicat el degà de Vilafranca del Penedès, Berenguer Escofet, en el procés inquisitorial contra el framenor Arnau Ponç.

Còpia en registre oficial contemporani.

Ex parte domini episcopi, venerabili et religioso ffratri Berengario Sayoli, de ordine predicatorum, garenti vices inquisitoris in Cathalonia hereticorum.

Venerabili et religioso ffratri Berengario Sayoli, ordinis predicatorum,

gerenti vices inquisitoris hereticorum in Cathalonia, ffrater Fferrarius, miseracione divina Barchinone episcopus, salutem in Domino Ihesu Christo. Quendam vestram vidimus litteram, que dirigitur Berengario Scofeti, decano nostro Penitensi, et Petro Tort, domerio parrochialis ecclesie Ville Ffranche; cuius quidem littere series sic se habet: «Venerabilibus et discretis domino Berengario Scoffeti, decano Penitensi, et Petro Tort, domerio parrochialis ecclesie Ville Ffranche, ffrater Berengarius Sayoli, ordinis predicatorum, gerens vices inquisitoris hereticorum in Cathalonia, salutem et dileccionem. [f. 178°] Noveritis nos collegisse veritatem, quantum nobis possibile fuit, super hiis, de quibus vos et ffrater Arnaldus Poncii delati nobis fuistis, pertinentibus ad hereticam pravitatem. Modo vero, volentibus ut brevius poterimus secundum Deum et bonam conscienciam dictum negocium terminare, assignamus vobis decem dies sequentes diem immediate qua receperitis hanc presentem, ad veniendum personaliter vel per idoneum procuratorem ad notariam Bernardi Barçeloní, notarii Barchinone, et notarii iurati dicte inquisicionis, et petendum ab eo et recipiendum, si volueritis, copiam deposicionum testium et confessionem delatorum in hoc processu, ad hoc ut habeatis viam et tempus, si volueritis vos defendere in premissis, ut de iure fuerit faciendum. Volumus tamen quod solvatis partem vos contingentem in expensis et laboribus et scripturis factis et passis pro negociis supradictis, secundum quod de iure et iusticia fuerit faciendum. Dictus enim notarius habet in mandatis a nobis vobiscum predicta faciendi et pertractandi modo nunc expressato. Alioquin, si in predictis faciendis fueritis negligentes, noceat vobis et iuri vestro, quia ex tunc nos procedemus ad alia, iure et iusticia observatis. Dicit tamen dictus gerens vices inquisitoris quod si illud quod modo solvetis pro expensis iam factis solvere non debetis, quod ipse restituet vobis integraliter et perfecte. Datum Barchinone, vij kalendas decembris anno Domini m ccc xl quarto.» Littere autem predicte tenore inspecto, fuimus non modicum admirati quod dictum decanum, qui in facto predicto fuit fidei defensor et ex eius officio procedere habuit ad ea ad que processit et de mandato nostro de premissis eciam inquisivit secundum quod vestra discrecio novit, citaveritis hac de causa et sibi imposueritis impositum fuerit quod sit de tam gravi et enormi facto delatus, quod nedum ei, verum eciam nobis, cuius tunc gerebat et gerit officium, durum est talia percipere et audire; nec credere possumus quod per vos visa et recognita fuerit littera antedicta, set potius credimus hoc evenisse vicio scriptoris et instigante quodam fratre dicti ffratris Arnaldi, qui non recedit a civitate predicta. Quare vos attente rogamus quatenus super hiis dicto notario scribatis, iniungendo eidem quod dictam litteram, inquantum dicto decano dirigitur, cancellet et pro cancellata habeat, eciam si eam apposuerit in processu; quodque dictum domerium, si eum citare intenditis, citari cum altera littera faciatis, que ipsi domerio tantummodo dirigatur. Indecens etenim videtur quod pro defensione fidei fame ipsius decani et honori nostro per aliquem detrahatur, maxime per eos qui sunt ad tuhicionem fidei deputati nec, vestri pace salva, talia videntur uni notario comittenda. Immo, de discrecione vestra quamplurimum admiramur quod dicto notario predicta comissa fuerint, prout in dicta littera continentur;

alias autem, nisi revocaretis sive revocari faceretis predicta, inquantum processerunt de facto et diriguntur prefato decano, constet vobis quod idem decanus haberet re-[f. 179r]-currere et reccurreret de iure remedia oportuna. De omnibus autem hiis, si placet, nobis vestrum notificetis intentum et eciam rescribatis per presencium portitorem. Datum in villa Sancti Baudilii, nostre diocesis, quarto nonas decembris anno Domini m ccc xl quarto.

Summary

The introduction recalls the various documented contributions carried out until now about the Bishop of Barcelona, Ferrer d'Abella (1334-1344). Then new points are suggested which could form the focus of future studies about this Bishop. This article is centered around the inquisitorial theme: the author summarises the documental data already published about the Apostate Huguet Bonanat, the teacher En Guillem and his magic practices in Vilafranca del Penedès, of the extradition of Friar Pèire Fabra, of the converted Jew, son in law of David of Ripoll, of the attempt to set fire to the Inquisitor's lodging led by four Dominicans of Santa Caterina of Barcelona, and of the controversial sermon by the Franciscan, Arnau Ponç in the Parish Church of Vilafranca del Penedès. After studying the concrete cases, an attempt is made to deduce some of its general characteristics, outstanding of which are those relating to the personnel of the Inquisition. In addition to the Inquisitor General there were area lieutenants for Catalonia, Aragon, and Valencia. However, once beyond the Order of Preachers, there was still not usually a Notary, except *ad casum* and changeable. There is also a lack of base material because the Inquisition did not have exclusive prisons. Another record could be the resistance of the Mendicant Orders because some of its members found themselves involved in Proceedings of Faith. The second part reproduces the texts of the twenty documents of Bishop Ferrer d'Abella relating to the Inquisition.